

5. POGLAVLJE

TUZEMNA KOMA, INOZEMNI SJAJ

Predodžbe o glavnim nacionalnim teškoćama i stavovi prema vlasti. Da bismo dobili uvid u popis problema u državi koje učenici smatraju najvažnijima, od njih se zahtijevalo da spomenu pet najvažnijih (tablica 39). Na pitanje nije odgovorilo 7.6% učenika, a broj je navedenih problema 3.981. U prosjeku je svaki učenik u uzorku naveo 3.6 problema. Odgovori su analizirani i problemi kategorizirani u 27 različitih kategorija. Najprije je napravljena rang-lista problema tako da se izračunalo koji se problemi navode s najvećom učestalošću, bez obzira navode li se kao prvi, drugi, treći, četvrti ili peti. Napravljeno je i pet rang-lista za probleme koji se navode kao prvi, drugi, treći, četvrti ili peti i izračunat prosječan rang. Oba postupka dala su slične rezultate.

Prvih osam problema javlja se s većom učestalošću i obuhvaća tri četvrtine svih odgovora. Nezaposlenost kao trenutačno najveći problem u državi navodi 62.8% mladih ljudi. Više od polovice ispitanika (57.6%) navodi razne gospodarske probleme, a tome se može pribrojiti i nizak životni standard (37.1%) i financijska kriza (31.3%).

Često se navode i problemi kakvi su kriminal, bezakonje i razni oblici socijalne patologije (30.2%). Po rangu učestalosti slijede razni politički problemi (21%) i materijalne ratne štete (18%). Socijalne probleme, među prvih pet najvažnijih, spominje svega 10.7% mladih. Ostale skupine problema ističe manje od 10% ispitanika.

Rang	PROBLEMI	Broj	% učenika
1	Nezaposlenost	695	62.8
2	Gospodarski problemi (<i>propast poduzeća, velika dugovanja, ekonomska kriza, PDV i sl.</i>)	637	57.6
3	Nizak životni standard građana (<i>male plaće i mirovine, visoke cijene, siromaštvo i sl.</i>)	410	37.1
4	Financijska kriza (<i>kriza bankarstva, inflacija, krediti...</i>)	346	31.3

Tablica 39.

Koji su najveći problemi s kojima se Hrvatska suočava u današnje vrijeme? Navedi pet najvažnijih.

Tablica 39.
 (nastavak)

5	Kriminal i bezakonje, socijalna patologija (<i>krađa, kriminal, narkomanija, alkoholizam i sl.</i>)	334	30.2
6	Politički problemi (<i>pogrešna politika, sudstvo, vanjska politika, odnosi sa susjedima...</i>)	232	21.0
7	Materijalne posljedice rata (<i>razrušenost, obnova i sl.</i>)	199	18.0
8	Socijalni problemi (<i>umirovljenici, invalidi, socijalno raslojavanje, socijalna skrb i sl.</i>)	118	10.7
9	Poljoprivreda	92	8.3
10	Turizam	78	7.1
11	Nesigurnost, mržnja, nesloga	74	6.7
12	Nacionalizam, nacionalna netrpeljivost	69	6.2
13	Manjak morala (<i>korupcija, nepoštenje, rastrošnost, poltronizam, neodgovornost i sl.</i>)	67	6.1
14	Demografski problemi, odljev stanovništva (<i>nizak natalitet, odljev mozgov, napuštanje sela i sl.</i>)	58	5.2
15	Mladi	55	5.0
16.5	Privatizacija	52	4.7
16.5	Manjak demokracije (<i>sloboda medija, ljudska prava, policijska samovolja, pravna država i sl.</i>)	52	4.7
18	Školstvo	51	4.6
19	Zdravstvo	46	4.2
20	Promet	27	2.4
21.5	Stambeni problemi	23	2.0
21.5	Ekološki problemi	23	2.0
23.5	Kultura	21	1.9
23.5	Prognanici i izbjeglice	21	1.9
25	Srbi	20	1.8
26	Vojska i policija	15	1.4
/	Ostalo (<i>nekategorizirani odgovori</i>)	166	15.0
	Bez odgovora	/	7.6
	Ukupni broj problema	3.981	/
	Ukupni broj ispitanika	/	1.106

Mladi su podijeljeni u ocjeni koliko Vlada Republike Hrvatske čini za povratnike (tablica 40). Nešto više od trećine ispitanika (37.6%) drži da bi Vlada trebala izdvajati više novaca za pomoć povratnicima, a ostali o tome najčešće ne razmišljaju ili misle da Vlada čini dovoljno. Približno svaki osmi učenik navodi da povratnicima ne treba ju nikakve posebne povlastice.

Odgovori	N	%
Vlada u okviru svojih materijalnih mogućnosti čini dovoljno	189	17.1
Vlada bi trebala izdvajati veća sredstva za pomoć povratnicima	416	37.6
Povratnike treba tretirati jednako kao i sve ostale građane i ne trebaju im posebne povlastice	143	12.9
Ne znam, nisam siguran(na)	256	23.1
Ostalo, bez odgovora	102	9.3
Ukupno	1.106	100.0

Zora Raboteg-Šarić, Ivan Rogić
Daleki život, bliski rub

Tablica 40.

Koliko Vlada Republike Hrvatske čini za povratnike?

Tablica 41.

Dolje su navedena neka od važnih područja društvenog djelovanja od kojih se ni jedno ne može riješiti lako ili bez troška. Uza svako od njih navedi misliš li da Vlada za to područje troši previše, premalo ili dovoljno, onoliko koliko treba.

Mišljenje mladih o tome ulaže li Vlada dovoljno u određena područja ili ne (tablica 41) također ukazuje na njihove stavove prema ključnim društvenim pitanjima.

PODRUČJE ULAGANJA	Previše (1) %	Mnogo (2) %	Koliko treba (3) %	Malo (4) %	Premalo (5) %	Ne znam, bez odg. %	Prosjek
Poboljšanje cesta i putova	7.1	6.8	26.4	31.0	18.6	10.1	3.5
Vojska, naoružanje i obrana	26.4	20.4	25.9	5.0	3.4	18.9	2.2
Poboljšanje i unapređivanje školskog sustava	3.0	3.7	21.7	33.5	26.2	11.9	3.9
Unapređivanje zaštite okoliša	2.7	3.3	12.8	35.5	35.4	10.2	4.1
Znanstvena istraživanja i nove tehnologije	3.6	3.6	14.0	24.6	28.1	26.0	3.9
Mirovine i rješavanje problema umirovljenika	3.2	3.2	12.4	25.7	42.0	13.6	4.2
Kultura i umjetnost	4.2	5.3	28.5	25.1	16.1	20.8	3.6
Pružanje pomoći nezaposlenima	2.6	1.9	4.7	21.4	59.9	9.4	4.5
Bolnice i druge zdravstvene usluge	3.1	4.1	32.6	24.4	19.7	16.1	3.6
Suzbijanje zloporabe droga	4.1	7.2	17.5	21.4	30.8	19.0	3.8
Suzbijanje kriminala	4.9	6.7	17.5	21.2	32.8	16.8	3.8

Uza skoro sva predložena područja veže se dominantno mišljenje da se ulaže malo. Steče se dojam da odgovore na ovo pitanje mladi ne temelje na procjenama koliko su određena ulaganja moguća i koja su područja prioriteta, premda je u uputi izričito rečeno da se svi problemi ne mogu riješiti lako ili bez troška. Njihovi odgovori više se temelje na percepciji najvažnijih društvenih problema. Tako, npr., u skladu s percipiranjem nezaposlenosti kao najvažnije teškoće u državi, ispitanici tvrde da se najmanje

ulaže u pružanje pomoći nezaposlenima. Prosječna je procjena uz ovo pitanje 4.5, što je između opisne ocjene “malo” i “premalno”. Po mišljenju mladih, malo se ulaže u mirovine i rješavanje problema umirovljenika, unapređivanje zaštite okoliša, znanstvena istraživanja i nove tehnologije te u poboljšanje i unapređivanje školskog sustava. Sljedeća prioritetna područja u koja bi valjalo više ulagati odnose se na suzbijanje kriminala i zlorabe droge. Uz ostala područja društvenog djelovanja, prosječne su ocjene također pomaknute prema kraju skale koji ukazuje na nedovoljna ulaganja, tj. kreću se između opisne ocjene “koliko treba” i “malo” (3.5 i 3.6). Jedini izuzetak, tj. jedino područje za koje mladi drže da se u njega mnogo ulaže jest vojska, naoružanje i obrana.

Na sljedeće pitanje ispitanici su odgovarali usporedbom prilika u Hrvatskoj s onima u ostalim zemljama.

Tablica 42.

Usporedi sada Hrvatsku s drugim zemljama u svijetu. U usporedbi s drugim zemljama, ocijeni je li Hrvatska na navedenim područjima

1. Najbolja od svih
2. Bolja od većine zemalja
3. Prosječna, kao i ostale zemlje
4. Ne tako dobra kao i ostale zemlje
5. Puno lošija od ostalih zemalja

Područja	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	Bez odg. (%)	Prosje. ocjena
Mogućnosti za obrazovanje	2.6	12.0	43.8	29.3	11.0	1.3	3.35
Ljubaznost ljudi	3.2	14.8	41.8	22.6	16.2	1.4	3.34
Sport	10.6	28.1	40.3	14.3	5.8	0.9	2.76
Ljepota gradova	12.7	29.4	33.6	15.6	7.8	0.9	2.76
Razvijenost demokracije	3.1	6.8	35.9	26.6	25.4	2.3	3.66
Književnost i umjetnost	3.7	15.6	50.6	21.4	7.7	1.0	3.14
Popularna glazba	5.7	15.7	41.0	21.4	14.4	1.7	3.23
Životni standard	1.7	3.9	20.1	36.6	36.4	1.3	4.03
Znanost i tehnologija	1.8	4.8	30.6	41.4	19.9	1.5	3.74
Nenasilje u društvu	3.5	16.3	45.9	17.6	15.4	1.3	3.25

Kao što se vidi iz tablice 42, bliže pozitivnom kraju, tj. između opisnih ocjena “prosječna” i “bolja od većine zemalja”, nalaze se procjene za dva područja: sport i ljepota gradova. Bliže negativnijem kraju, tj. između opisne ocjene “prosječna” i “ne tako dobra kao i ostale zemlje”, naginju procjene za sljedeća područja: razvijenost demokracije, znanost i tehnologija i životni standard. Za ostala područja ispitanici, uglavnom, navode da su jednako dobra kao i u ostalim državama.

I odgovori na pitanje: kako percipiraju predstavnike lokalnih vlasti, ukazuju na pretežito negativne stavove ispitanika. Na pitanje jesu li se oni osobno ili tko iz njihove obitelji obraćali na općinske službenike zbog bilo kakvih problema potvrdno je odgovorilo 19.2% ispitanika; 50% navodi da je imalo kontakata s mjesnim vlastima, a 30.4%

ne zna odgovoriti na ovo pitanje. Unatoč tome što su imali ograničeno ili nikakvo iskustvo s mjesnim vlastima, većina ispitanika drži da im službenici ne bi pomogli, te da ne obavljaju svoj posao kako treba (tablica 43); ocjena ukazuje na jasan negativni stav prema birokratskim strukturama i vlasti općenito.

Zora Raboteg-Šarić, Ivan Rogić
Daleki život, bliski rub

	N	%
Mislim da bi me odmah saslušali i pokušali mi izići u susret	92	8.3
Mislim da bi me saslušali, ali ne bi ništa napravili	637	57.6
Mislim da me najvjerojatnije ne bi ni primili	331	29.9
Bez odgovora	46	4.2
Ukupno	1.106	100.0

Tablica 43.

Što misliš, koliko bi ti općinska služba bila spremna pomoći kad bi im se obratio(la) zbog određenih problema?

Interes za politička zbivanja i društveno djelovanje.

Ispitani učenici uglavnom ne pokazuju velik interes za političke i društvene događaje: 45.8% navodi da ih donekle zanima što se događa u politici i društvu; 24.5% pokazuje mali interes; 15.4% nije uopće zainteresirano, a svega 13.7% mladih navodi da ih jako zanima što se događa u društvu i politici.

O političkim i društvenim događajima mladi se najviše informiraju gledajući vijesti na televiziji ili slušajući ih na radiju, te razgovarajući s roditeljima i prijateljima. No takve aktivnosti nisu jako česte. Prosječne procjene na ljestvici učestalosti najbliže su opisnoj ocjeni "ponekad" (1 - često, 2 - ponekad, 3 - rijetko, 4 - nikad). Još rjeđe mladi prate novinske članke o politici.

Na pitanje razumiju li važna politička pitanja u sadašnjem trenutku u Hrvatskoj, 65.5% mladih odgovara kako ih uglavnom razumije (50.5% prilično dobro i 15% jako dobro); 33.6% mladih slabije je upoznato s tim pitanjima (26.5% ne razumije baš dobro, a 7.1% uopće ne razumije).

Sposobnost za inicijativu lokalnog stanovništva najvažniji je resurs za obnovu u ratu stradalih područja. Da bi se u razrušenim zajednicama obnovio život, nije dovoljna samo potpora izvana, nego inicijative moraju poteći i od stanovnika u lokalnim zajednicama. U hrvatskom društvu još nije dovoljno razvijena kultura dragovoljna društvenog angažmana radi poboljšanja uvjeta u zajednici ili pomoći društvenim skupinama na nepovoljnom položaju. Stoga nas je zanimalo imaju li učenici sličnih iskustava i pokazuju li volju i interes angažirati se na poslovima za opće dobro (tablice 44 i 45).

Tablica 44.

Jesi li ikada u svome mjestu surađivao(la) ili radio(la) na rješavanju problema koji postoje u tvojoj zajednici te jesi li sudjelovao(la) u nekoj dobrovoljnoj aktivnosti?

	N	%
1. Nikada	612	55.3
2. Jednom	248	22.4
3. Dva do tri puta	124	11.2
4. Četiri ili više puta	117	10.6
Bez odgovora	5	0.5
Ukupno	1.106	100.0

Prosječna procjena = 1.9

Tablica 45.

Kada bi znao(la) "kako" i "gdje" i imao(la) za to priliku, bi li se angažirao(la) da svojim radom ili znanjem učiniš nešto za dobro svih koji tu žive?

	N	%
1. Sigurno bih se angažirao(la)	493	44.6
2. Najvjerojatnije bih se angažirao(la)	395	35.7
3. Nisam siguran(na)	179	16.2
4. Vjerojatno se ne bih angažirao(la)	17	1.5
5. Sigurno se ne bih angažirao(la)	17	1.5
Bez odgovora	5	0.5
Ukupno	1.106	100.0

Prosječna procjena = 1.8

Ispitani učenici nisu do sada imali puno prilika za društveno koristan angažman: 55.3% nikada nisu sudjelovali ni u kojoj dragovoljnoj aktivnosti, a ostali su takvo iskustvo najčešće imali samo jednom.

Na temelju njihovih dosadašnjih iskustava moglo bi se zaključiti da mladi ljudi nemaju potrebu za društvenim angažmanom; no odgovori na pitanje žele li se angažirati u sličnim aktivnostima, pokazuju suprotno. Čak 80.3% mladih željelo bi se angažirati u društveno korisnim aktivnostima, a među njima je velik postotak onih koji bi se sigurno angažirali. Svega ih se 3% ne bi angažiralo.

Nagoviješteni potencijal i želju mladih ljudi u svakom slučaju valjalo bi usmjeriti u aktivnosti za opće dobro. S jedne strane, mladi ljudi doista svojim radom i kreativnošću mogu pripomoći razvoju svojih zajednica, a s druge strane, takav angažman jako je važan za njihov osobni razvoj. U nekim državama, dobrovoljne aktivnosti dio su obvezna školskog programa. Iako takav način organizacije može djelovati kao prisila, iskustva pokazuju da ga mladi ne doživljavaju tako. U početku, na njihovu motivaciju ponekad treba djelovati tako da im se dobrovoljne aktivnosti, u razumnim okvirima, propišu; kasnije, dio njih odlučuje se i za dugoročniji angažman. Takva im iskustva, naime, pružaju osjećaj zadovoljstva što su učinili nešto ko-

risno i čine ih osjetljivijima za potrebe drugih ljudi; a kad se više ljudi u istoj zajednici angažira na poslovima za opće dobro, kroz međusobna druženja obnavljaju se izgubljene prisne veze i razumijevanje među članovima zajednice. Odgovori na ova pitanja ukazuju da i u ovom sektoru nedostaje dobrih organizatora. Kad se radi o mladima, važno je ponuditi im više alternativnih oblika mogućeg angažmana, kako bi mogli izraziti svoje sposobnosti i interese. Konačno, njegovanje takvih odnosa dovodi tijekom dužeg razdoblja i do određenih promjena u standardima ponašanja u određenoj zajednici, gdje sebični interes samo za vlastito dobro više ne zauzima zapaženo mjesto u hijerarhiji društvenih vrednota.

Položaj mladih u društvu. U tablici 46 navedene su tvrdnje koje opisuju društvena očekivanja u odnosu na mladi naraštaj. Ona, ustvari, predstavljaju neformalna pravila ponašanja koja se uče tijekom procesa socijalizacije u obitelji, školi, među vršnjacima, u društvu općenito. Kao i iz odgovora na prethodno pitanje, može se zaključiti da mladi ljudi koji su sudjelovali u ovom istraživanju pokazuju zrelost i odgovornost s obzirom na svoju društvenu ulogu. Raspon prosječnih procjena predloženih tvrdnja omeđen je opisnim ocjenama “slažem se” i “djelomično se slažem”. Najbliže su potpunom slaganju ocjene očekivanja da mladi trebaju razviti osobne kvalitete, postati dobri građani, pomoći razvoju društva, postići visoku naobrazbu i suprotstaviti se zlu i nepravdi u društvu.

Tablica 46.

Svako društvo smatra važnim da njegovi mladi članovi usvoje određena pravila ponašanja i uvjerenja. Dolje je navedeno što društvo obično očekuje od mladih. U kojoj se mjeri slažeš s dolje navedenim tvrdnjama?

Uloga mladih u društvu trebala bi biti da:	Slažem se (1) %	Djelomično se slažem (2) %	Ne slažem se (3) %	Bez odg. %	Prosj. ocjena
Pomognu izgradnju novog društva i dovedu ga na stazu napretka	74.0	21.8	3.5	0.7	1.29
Žrtvuju se za sigurnost i zaštitu svoje domovine	33.5	40.3	25.0	1.1	1.91
Suprotstave se i bore protiv društvenog zla i nepravde	66.3	25.9	6.1	1.7	1.39
Održe tradiciju u društvu	57.1	32.0	9.0	2.0	1.51
Služe društvu, daju svoj doprinos za dobrobit svih	54.6	35.4	7.3	2.6	1.51
Postignu visoku naobrazbu i profesionalno se osposobe za napredak društva	68.3	26.5	3.9	1.4	1.35
Postanu odgovorni i disciplinirani građani	78.8	16.4	3.3	1.4	1.23
Razviju osobne kvalitete: iskrenost, poštenje, dobro ponašanje, sposobnost za naporan rad	81.7	13.4	3.8	1.1	1.21

Tablica 47.

Koliko se slažeš s dolje navedenim tvrdnjama o tome što pridonosi neodgovarajućem položaju mladih?

Tvrdnje	Slažem se (1) %	Djelomično se slažem (2) %	Ne slažem se (3) %	Bez odg. %	Prosje. ocjena
Slabe mogućnosti da mladi izraze svoje potrebe i mišljenja	71.6	22.0	4.2	2.3	1.31
Nejednake mogućnosti za bogate i siromašne	67.2	22.5	8.0	2.4	1.39
Nedostatak razumijevanja u društvu za mlade	61.0	30.8	6.1	2.1	1.44
Prijevale i podmićivanje u društvu, napredovanje uz pomoć veza	60.3	27.0	9.9	2.8	1.48
Preveliki zahtjevi prema mladima kojih se odrasli ne pridržavaju	51.6	37.3	7.9	3.3	1.55
Nedostatak savjetovanja u emocionalnim krizama	49.1	39.4	9.0	2.5	1.59
Nedovoljna motivacija i slaba angažiranost mladih	47.8	38.2	11.4	2.6	1.63
Tradicionalan stav onih koji odlučuju prema mladima	47.3	43.0	7.1	2.5	1.59
Strah mladih od javne kritike i društvenog neodobravanja	45.9	39.3	11.9	2.8	1.65
Male mogućnosti za umjetničko i kreativno izražavanje	43.0	42.1	12.3	2.5	1.68
Nedostatak uzora, učenja moralnih vrednota	34.8	46.1	16.1	3.0	1.81
Tradicionalni stavovi u društvu prema ženama	33.5	39.2	24.7	2.6	1.91
Neodgovarajući sustav obrazovanja	31.7	45.4	19.8	3.1	1.88
Nedostatak spolnog odgoja i odgoja za obitelj	30.8	45.7	20.9	2.6	1.90
Utjecaj loših uzora u jeftinim filmovima i literaturi	28.7	36.5	30.1	4.7	2.01
Pretjerani roditeljski autoritet	28.1	46.4	23.0	2.5	1.95

Ispitanici se, vidljivo je, uglavnom slažu sa svim tvrdnjama kojima se opisuje što pridonosi neodgovarajućem položaju mladih u društvu (tablica 47). Kao najvažniji razlozi neodgovarajućeg položaja mladih u društvu ističu se: slabe mogućnosti da mladi izraze svoje potrebe i mišljenja, nedostatak razumijevanja za mlade i nejednake mogućnosti za bogate i siromašne.

Zadovoljstvo životom u Republici Hrvatskoj. Ocjene zadovoljstva životom u Hrvatskoj ukazuju na prilično veliko nezadovoljstvo mladih ljudi, znatno veće nego li nezadovoljstvo životom u svome mjestu (tablica 48). Svega je 12.8% mladih zadovoljno današnjim životom u Hrvatskoj. Približno trećina učenika izražava relativno neutralne stavove (31.6%), a čak 55.6% mladih nezadovoljno je sadašnjim životom. Na negativne stavove ukazuje i podatak da je svaki peti ispitanik jako nezadovoljan.

	N	%
1. Jako zadovoljan(na)	11	1.0
2. Prilično zadovoljan(na)	131	11.8
3. Niti zadovoljan(na), niti nezadovoljan(na)	349	31.6
4. Prilično nezadovoljan(na)	401	36.3
5. Jako nezadovoljan(na)	214	19.3
Ukupno	1.106	100.0

Prosječna procjena = 3.6

Za pretpostaviti je da je u mladih ljudi koji žive na područjima posebne državne skrbi osjećaj nezadovoljstva životom u Hrvatskoj pretežno uvjetovan razočaranjem što dugo očekivani povratak nije ispunio njihova očekivanja. Nakon strpljivog podnošenja godina progonstva i entuzijazma zbog povratka, povratnici su se suočili s potpuno izmijenjenim okolnostima i nizom teškoća u mjestu gdje žive, kao i s dugotrajnim i bolnim procesom obnove života u njihovim zajednicama. Oni koji su najviše propatili u ratu i dalje se suočavaju s najvećim poteškoćama, a njihovom nezadovoljstvu pridonosi i osjećaj kako su ih napustili ostali dijelovi Hrvatske, u kojima se život ocjenjuje perspektivnijim. Uz to, razni primjeri nezakonita bogaćenja i korupcije povećavaju nevjericu da će u skoroj budućnosti gospodarska situacija na tim područjima biti znatno bolja. Jasno je da je u ovakvoj situaciji teško objektivno uvažavati činjenicu da država, unatoč općenito teškoj materijalnoj situaciji, ulaže velike napore i sredstva u obnovu područja posebne državne skrbi.

Namjera odlaska. Na opće nezadovoljstvo sadašnjim životnim uvjetima ukazuje i činjenica da velik broj mladih ljudi smatra da bi bolje uvjete života imao u drugoj državi (tablica 49).

Čak 50.2% (N = 555) učenika preselilo bi se zbog studija ili posla u drugu državu, ako bi im se za to ukazala prilika. Na pitanje u koju bi se državu najradije preselili,

Tablica 48.

Koliko si općenito zadovoljan(na) današnjim životom u Hrvatskoj?

Tablica 49.

Ako bi ti se ukazala prilika za preseljenje u neku drugu državu zbog studija ili posla, bi li se preselio(la)?

	N	%
Ne bih se preselio(la)	104	9.4
Nisam siguran(na), ovisi, ne znam	447	40.4
Da, preselio(la) bih se	555	50.2
Ukupno	1.106	100.0

najčešći su sljedeći odgovori: Njemačka (20%), Amerika (13%), Australija (12%), Jugoslavija (11%), Kanada (5%), Italija (5%), Švicarska (4%). Premda velik broj mladih tvrdi da bi se, u potrazi za boljim uvjetima školovanja i zapošljavanja, preselio u drugu državu, to ne znači da bi oni svoje želje doista i realizirali. Uz ostvarenje takvih namjera vezuje se i niz poteškoća, a odgovori učenika ukazuju na svojevrsnu stereotipnu sliku idealnih životnih uvjeta u najrazvijenijim zemljama. Želja za odlaskom dijelom je uvjetovana teškim životnim uvjetima, a dijelom i sklonošću mladih ljudi da traže izazove, upoznaju nova mjesta i kulture. U mnogo razvijenijim državama mladi ljudi često odlaze privremeno se školovati u drugu državu kako bi što bolje upoznali razne kulture i stekli bogatija iskustva.

Analiza odgovora po pojedinim županijama pokazuje da je najveći udio mladih koji bi željeli otići u drugu državu zbog posla ili školovanja u Vukovarsko-srijemskoj županiji (61.0%). Uza sve prije navedene razloge, dodatni razlog njihove želje za odlaskom može biti i negativniji stav prema hrvatskoj državi. Učenici ispitani u toj županiji najvećim su dijelom srpske narodnosti, a iz navedenih odgovora vidljivo je da bi dio učenika radije živio u Jugoslaviji kad bi za to imao uvjeta.

Na pitanje koji bi bio razlog mogućeg preseljenja u drugu državu odgovorila su 744 učenika, dakle, i dio onih koji nisu sigurni bi li se preselili, ali znaju koji bi bio glavni razlog tome. Oni navode 1.123 moguća razloga preseljenja (u prosjeku 1.5); razlozi su klasificirani po sadržaju u deset kategorija (tablica 50).

Razlozi mogućeg odlaska u drugu državu slični su razlozima odlaska u drugo mjesto u Republici Hrvatskoj. Međutim, u ovom slučaju uvjerljivo najvažniji razlozi zbog kojih bi učenici napustili zemlju su nada da će u inozemstvu steći bolji životni standard (45.4% učenika) i bolje mogućnosti zapošljavanja (35.2%); bolja nematerijalna kakvoća života razlog je koji ističe svega 18.5% učenika.

Tablica 50.
Razlozi mogućeg odlaska iz Hrvatske

Rang	Razlozi odlaska	Broj	% razl.	% učen.
1	Zbog boljšeg materijalnog standarda (<i>bolji uvjeti za rad, bolji standard...</i>)	338	30.1	45.4
2	Zbog zaposlenja (<i>nezaposlenosti u RH...</i>)	262	23.3	35.2
3	Zbog nematerijalne kvalitete života (<i>bolja zabava, kvalitetniji život, neke specifičnosti zemlje, način života...</i>)	138	12.3	18.5
4	Zbog školovanja, studija (<i>bolji uvjeti za školovanje</i>)	115	10.2	15.5
5	Zbog političkih razloga (<i>provociranje, ako bi me protjerali, da ne idem u vojsku, zbog ljudskih prava...</i>)	71	6.3	9.5
6	Općenito boljša budućnost i perspektiva (<i>karijera, uspjeh, ostvarenje ciljeva u budućnosti...</i>)	62	5.5	8.3
7	Zbog nezadovoljstva životom u Hrvatskoj (<i>nezadovoljstvo u državi, gradu, nema perspektive...</i>)	41	3.7	5.5
8	Zbog osjećaja pripadnosti drugoj državi (<i>da budem među svojim, tamo su mi rodbina i prijatelji...</i>)	22	2.0	3.0
9	Zbog osjećaja nacionalne ugroženosti (<i>ako se izričito navodi nacionalnost</i>)	18	1.6	2.1
/	Ostalo (<i>nekategorizirani odgovori</i>)	56	5.0	7.5
/	Ukupno razloga	1.123	100.0	/
/	Broj učenika	/	/	744